

SANAT YOLUYLA SAVUNUCULUK RAPORU

Hayat Sende Derneđi

2023

1. Giriş	2
2. Sanat ile Savunuculuk Çalışmalarında Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar	3
A. Çalışma Öncesi	3
B. Çalışma Aşaması	5
C. Çalışma Sonrası	6
Yararlanılan Kaynaklar	7

1. Giriş

Sanat tarih boyunca ve ele alındığı bağlam çerçevesinde farklı şekillerde tanınan bir kavramdır. Farklı şekillerde sanatı tanımlamak mümkünse de, sanat, resim, heykel, müzik, edebiyat dans gibi çeşitli formlar aracılığıyla yaratıcılık ve hayal gücünün ifade etmekte(Mithen, 1991) olduğunu söylemek mümkündür. Sanatın çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevlerden biri de terapidir. Sanat terapi olarak tanımlanabilecek bu sürecin çeşitli tanımları vardır. Case ve Dalley'e (1992) göre sanat terapisi "bir hastanın kendisini terapiye getiren sorunları ve endişeleri ifade edebileceği ve bunlar üzerinde çalışabileceği farklı sanat araçlarının kullanımını içerir. Terapist ve danışan, sanat sürecini ve seansın ürününü anlamaya çalışırken ortaklık içindedir"(akt:Liebmann, 2021:6). Bir başka tanıma göre sanat terapisi:

Psikoterapötik bir ilişki içinde aktif sanat yapımı, yaratıcı süreç, uygulamalı psikolojik teori ve insan deneyimi yoluyla bireylerin, ailelerin ve toplumların yaşamlarını zenginleştiren bütünleştirici bir ruh sağlığı ve insan hizmetleri mesleğidir. Profesyonel bir sanat terapisti tarafından kolaylaştırılan sanat terapisi, kişisel ve ilişkisel tedavi hedeflerinin yanı sıra toplumsal kaygıları da etkili bir şekilde destekler. Sanat terapisi, bilişsel ve duygusal işlevleri iyileştirmek, benlik saygısını ve öz farkındalığı geliştirmek, duygusal dayanıklılığı geliştirmek, içgörüyü teşvik etmek, sosyal becerileri geliştirmek, çatışmaları ve sıkıntıları azaltmak ve çözmek ve toplumsal ve ekolojik değişimi ilerletmek için kullanılır(Art Therapy Association, 2023)

Sanat terapisine dair çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımları; psikoanaliz, psikodinamik, analitik, hümanist, tefekkür, bilişsel ve sinirbilim, sistematik,

bütünleşik(Rubin, 2016), sosyal aksiyon yaklaşımları olarak tanımlamak mümkündür. Sosyal aksiyon sanat terapisi; bireyin içinde bulunduğu toplumsal koşulları hesaba katan, bu nedenle kolay gözükse de tüm bağlamsal faktörlerin (cinsiyet, yaş, etkin köken vb.), bireyleri ve uygulayıcı baskılayıcı ve/veya güçsüzleştirilen unsurların ele alınmasını da beraberinde getirdiği için karmaşık bir süreci içinde barındırır(Baker, 2022:20). Sosyal aksiyon sanat terapisi, iyileşmenin kolektif yanını ele alır. Sosyal aksiyon sanat terapisi, sorunların çözümünün bireysel ve kişilerarası düzeyler olduğu kadar toplumsal düzeyde de olabileceğini savlar(Bird, 2022:28). Bir sanat terapisi modeli olarak sosyal aksiyon; savunuculuk kavramını uygulamanın odağına alır. Bir danışanın kişisel güç duygusunu geliştirir ve geniş bağlamda değişimi teşvik eder. Savunuculuk temelli sanat terapisi uygulamaları gerçekleştirenler, danışanları güçlendiren uygulamalar geliştirmekten, kamu politikalarını değiştirmeye kadar çeşitli roller üstlenirler(Stepney, 2022:111). Sosyal aksiyon sanat terapisi bu bağlamda, sosyal değişimden politikaya kadar çeşitli platformlar aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Sesi duyulamayan danışanlarla diyalog başlatmak için harika fırsatlar sunan sanat terapisi çerçevesinde sosyal adalet ve eşitlik ideallerinin sağlanması için bir zemin oluşturabilir(Harrison, 2019). Sivil toplum örgütlerinde sanat kullanılarak gerçekleştirilecek savunuculuk odaklı yaklaşımlar, sosyal aksiyon sanat terapisi yaklaşımıyla gerçekleştirmek mümkündür.

Sanat terapisi, kişisel bir sorunun ya da durumun sanat malzemeleri kullanılarak keşfedilmesidir. Her ne kadar sanat terapisi üretimleri değer taşıyan bir sanat üretimi olma potansiyeline sahipse de, sanat terapisinin amacı, bir sanatsal üretimden çok sanatsal üretim yoluyla iç görü kazanılmasıdır(Liebmann, 2004). Bu haliyle tüm sanat eserleri sanat terapisi aracı haline gelebilir.

2. Sanat ile Savunuculuk Çalışmalarında Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar

Sanat ile savunuculuk çalışmaları gerçekleştirirken belirli hususlara dikkat etmeniz gerekmektedir. Bu unsurları çalışma öncesi, çalışma aşaması ve çalışma sonrası olmak üzere üç başlıkta değerlendirmek mümkündür.

A. Çalışma Öncesi

- Sanat terapisi eğitimi almamışsanız ve/veya psikoterapi aracı olarak sanatı kullanmıyorsanız yapacağınız çalışma için sanat terapisti ve/veya psikoterapi uygulamaları gerçekleştirecek profesyonellerden destek alınız.
- Uygulamaya başlamadan önce, sanat terapisi uygulama aracına ne kadar vakıf olduğunuzu değerlendiriniz.
- Sanat terapisti olmadığınız için profesyonel olmayan bir kişi olarak sınırlarınızı biliniz. Yapmış olduğunuz çalışma terapötik bir çalışmadan çok savunuculuk becerileri geliştirmeye ilgilidir. Unutmayın terapist değil, aktivistsiniz.
- Kullanacağınız eseri tüm boyutlarıyla değerlendiriniz. Eserde katılımcıları olumsuz yönde etkileyebilecek boyutları, hazırlanırken belirlemeye çalışınız (Örneğin, alternatif bakım alanında bir çalışma gerçekleştiriyorsanız, gerçekleştirdiğiniz çalışmada, bu grubun travmatik geçmişleriyle ilgili bir ögeyi bilinçli bir şekilde kullanmak için tasarlamadıysanız kullanmayınız)
- Bir çalışmayı tasarlarırken aşağıdaki unsurlara dikkat edin:

Unsur	Açıklama
Çalışmanın Amacı nedir ?	Çalışmanın amacını, bu amaç çerçevesindeki alt amaçları ve çalışmanın olası çıktılarını belirleyin
Amaçlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi gereken uygulamalar nelerdir?	Savunuculuk çalışması çerçevesinde eğitim, kampanya yönetimi vb. uygulamalar gerçekleştirilebilir. Savunuculuk düzeyleri doğrultusunda ne tür faaliyetlere ihtiyaç duyduğunuzu belirleyin.
Uygulama düzeyini belirleyin	Bireyle, grupta veya toplumla çalışıyor olabilirsiniz. Her düzeye özgü farklı uygulamalar gerçekleştirmeye ihtiyacınız olabilir. Bu ihtiyaçları değerlendiriniz.

Faaliyetler için ön hazırlık yapın	Faaliyetler için ne tür malzemeye ihtiyaç duyulacağını belirleyiniz. Bir film çekimi için kamera, bir resim için boya vb.
Faaliyet uygulaması için koşullara dikkat edin	Faaliyeti gerçekleştireceğiniz alanın çalışma için uygun olup olmadığını belirleyin. Çalışmanın, bu alanda gerçekleştirilmesinin olası sonuçlarını değerlendirin

B. Çalışma Aşaması

Çalışma öncesindeki unsurlara dikkat edilerek çalışma tasarlandıktan sonra çalışma aşamasına geçilebilir. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken unsurlar aşağıdaki gibidir.

Unsur	Açıklama
Fayda Sağlama/ Zarar vermeme	Yapılan çalışma, danışanın iyilik halini artırmalıdır. Ne türden yapılırsa yapılsın savunuculuk çalışması danışana zarar vermemelidir.
Karar Verme Hakkına Saygı	Çalışma katılımcısı savunuculuk çalışmasının tüm aşamalarında söz sahibi olmalıdır. Ayrılmak istediği zaman çalışmadan ayrılma hakkına sahip olmalıdır.
Katılımcıların eşit derecede faydalanması	Grubun yapısı ve işlevi açısından farklılıklar bulunmakla beraber, çalışma katılımcıların çalışmadan eşit derece faydalanmasını sağlanmalıdır.
Çalışmanın kaydedilmesi	Eğer çalışmayla ilgili bir kayıt alınacaksa, bu kayıt alınmadan önce çalışma katılımcılarından izin

	alınmalıdır. Çalışmanın kaydedilmesi durumunda, kayıtların ne şekilde saklanacağı belirlenmelidir.
Telif haklarına saygı	Çalışma kapsamında üretilmemiş sanat eserlerin kullanımında yasal prosedürlere dikkat edilmelidir.
Kültürel yetkinlik	Çok kültürlü gruplarda çalışırken, farklı kültürlerin özelliklerine vakıf olmadan çalışma tasarlanmamalıdır. Çalışmayı planlayanlar kültürel duyarlılıkla hareket etmelidir
Sosyal medya kullanımı	Kişisel bir fayda, çalışma grubuyla sosyal ilişkiler kurma vb. amacıyla sosyal medya kullanılmamalıdır. Sosyal medya kullanımı, çalışmanın amacıyla ilgili olmalıdır.
Sanat terapi aracı, amacın yerine geçmemelidir.	Sanatsal çalışmanın birden çok işlevi bulunmakla beraber, çalışmanın amacının savunuculuk olduğu unutulmamalıdır.

C. Çalışma Sonrası

- Çalışma sonrasında çalışmanın kanıta dayalı bir şekilde etkisi değerlendirilmelidir. Ön test- son test gibi ölçme araçları kullanılarak raporlandırılmalıdır
- Çalışma hem grup üyeleri hem de çalışmayı yürüten tarafından değerlendirilmelidir.
- Sanat terapi eğitimi almamış çalışanlar süpervizyon destekli şekilde çalışmaları yürütmelidir. Bu çerçevede bir sonraki çalışma başlamadan süpervizyon desteği almalıdır
- Çalışmaların hepsi raporlandırılmalı ve kayıt altına alınmalıdır.

Yararlanılan Kaynaklar

- Art Therapy Association. (2023). About Art Therapy. 2 Eylül 2023 tarihinde <https://arttherapy.org/about-art-therapy/> adresinden erişildi.
- Baker, K. (2022). Theories of Art Therapy Groups. *Group Art Therapy*, 15-32.
- Bird, J. (2022). Social action art therapy, ecotherapy, and arts-based research methods. *Social Action Art Therapy in a Time of Crisis* içinde .
doi:10.4324/9781003142560-2
- Harrison, J. (2019). Art Therapy and Social Change. *Emerging Perspectives in Art Therapy* içinde . doi:10.4324/9781315624310-9
- Liebmann, M. (2004). *Art therapy for groups: A handbook of themes and exercises*. Psychology Press.
- Liebmann, M. (2021). Art therapy and groupwork. *Art Therapy for Groups* içinde .
doi:10.4324/9780203420720-12
- Mithen, S. (1991). Ecological Interpretations of Palaeolithic Art. *Proceedings of the Prehistoric Society*. doi:10.1017/s0079497x00004916
- Rubin, J. A. (2016). *Approaches to art therapy: Theory and technique: Third edition*. *Approaches to Art Therapy: Theory and Technique: Third Edition*.
doi:10.4324/9781315716015
- Stepney, S. A. (2022). Multicultural and diversity perspectives in art therapy: Transforming image into substance. *Foundations of Art Therapy* içinde (ss. 81-122). Elsevier.